

QUADERN DE TEATRE

Frederic Roda Pérez, cavaller errant

Dijous passat feia 80 anys Frederic Roda, home clau del teatre català sota el franquisme. Dissabte, un nodrit grup d'amics li ofería un íntim homenatge a casa seva, a Bellaterra, juntament amb la seva copiosa família en bona part continuadora de l'entusiasme teatral del patriarca, com demostra el Teatre de Ponent de Granollers, fundat el 1998, rere el qual hi ha almenys dos dels seus fills, Frederic i Meritxell. La diversitat i profusió de la concurrència venia a visualitzar les moltes iniciatives en què Roda s'ha involucrat al llarg de la seva vida i l'alta incidència que la seva personalitat ha exercit sobre tanta gent.

Advocat de professió, la seva vocació d'activista cultural tothora l'ha portat a compaginar l'ofici i les garrofes amb múltiples tasques de responsabilitat cívica i social, sovint des de la clandestinitat que imposava la dictadura, i particularment vinculades a l'àmbit escènic. El 1954 donava nom i encapçalava el grup CC, un moviment de signe nacionalista format per joves com Jordi Bonet, Jaume Carner i Jordi Pujol, entre d'altres. En aquelles dates ja s'havia posat la primera pedra de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, una entitat adscrita com a secció teatral del Cercle Artístic de Sant Lluc que va néixer amb la voluntat de fomentar el teatre en llengua catalana, tant de peces originals d'autors del país com traduccions al català de la dramaturgia internacional, en un moment polític en què existien implícites prohibicions per fer teatre en l'idioma proscrit, interdiccions que només laborioses diligències carregades de dificultats podien arribar a neutralitzar. En aquest sentit, la tasca de l'ADB va ser modèlica, i, com bé ha estudiat Jordi Coca, en els seus vuit anys escassos d'existència va muntar autors catalans contemporanis com Oliver, Pedrolo, Brossa i Espriu, i els més joves M. Aurèlia Capmany i Baltasar Porcel; però també peces de la dramaturgia universal (Shakespeare, Molière, Strindberg, Txékhov, Bernard Shaw) i destacats autors del moment com Brecht, Dürrenmatt i Ionesco.

Les primeres representacions públiques, que per prescripció de les autoritats eren en sessió única, daten de 1955. Els costos eren sufragats per membres de la burgesia barcelonina que recolzaven l'ADB, particularment a través de la iniciativa anomenada L'Alegria que Torna, que organitzava una representació anual al Liceu o al Windsor amb entrades d'elevadíssim preu que servien per subvencionar els muntatges. Precisament, l'èxit de *L'auca del senyor Esteve* (1956), amb Roda de protagonista, va suposar la incorporació a la junta directiva de l'ADB de Frederic Roda, que va impulsar un canvi d'inflexió en el repertori i en l'ambició dels muntatges, una mica amb vocació d'exercir de Teatre Nacional de Catalunya, llavors institucionalment impensable.

Donades les mortificants dificultats que el franquisme posava a les estrenes en català, Roda inicia la consolidació de l'ADB, de la qual assumeix el càrrec de director-delegat i duu a escena bona part dels projectes escènics. El 1957 l'agrupació estrena per primer cop un autor català contemporani, *Primera història d'Esther*, d'Espriu, dirigida per Jordi Sarsanedas, mentre s'escenifica la brillant adaptació que va fer Joan Oliver del *Pigmalió* de Shaw, amb Roda fent de professor de fonètica, un espectacle que de fet inaugurava una nova etapa en l'escena catalana perquè feia possible un teatre de nivell i alhora de dimensió popular. El 1958 s'inicien els Cicles de Teatre Català Modern (que van arribar a sis edicions) amb l'escenificació d'un segon Espriu: *Antígona*, sota la direcció de Roda, que, simultàniament, assajava el rol del cavaller errant Tirant lo Blanc en una peça de Joan Sales basada en la cèlebre novel·la medieval. Enmig del marasme d'una temporada aclaparadorament grisa, Roda estrenava al Romea *Homes i no*, de Pedrolo, en una posada en escena segons la crítica "*logradísima*", d'un "*expresionismo duro y eficaz*". El 1959 es duen a escena dues peces de Ionesco, *Les cadires* i *La cantant calba*, de la mà "*inteligente, hábil, experta*" i "*imaginativa*" de Frederic Roda; el 1960 s'atreveia amb l'obra màxima de Txékhov, *L'hort dels cirerers*, desempallegant-se "de la tradició malenconiosa stanislavskiana" en un dels seus millors treballs. El 1961 va tenir lloc l'estrena més polèmica de l'ADB: *Or i sal*, de Joan Brossa, al Palau de la Música, sota la direcció de Roda i amb decorats de Tàpies, de què ja vam parlat en detall (AVUI, 13.10.03).

L'afermament de l'ADB en el panorama teatral de l'època genera les ganes de millorar les tècniques interpretatives -no perdéssim de vista que era un grup amateur- i elevar l'exigència artística. En aquest afany, Frederic Roda organitza cursets sobre temes teatrals i dona acollida dintre l'ADB a la innovadora experiència del Teatre Viu de Salvat-Porter. A banda, iniciava tot un seguit de gestions encaminades a dignificar el teatre en català que es feia en la densa xarxa de grups d'aficionats d'arreu del país, assessorant-los pel que fa al repertori i la programació, i programant conferències i lectures d'obres. Una acció que va suposar la primera pedra del que anys a venir s'anomenaria el Teatre Independent, expressió encunyada per Roda. Tot plegat va conduir l'ADB a independitzar-se del Cercle Artístic i inscriure's com a Fundació Cultural dedicada exclusivament al teatre. Palau i Fabre va presentar un projecte de creació d'una Escola d'Art Dramàtic que finalment es va quedar en uns Cursos d'Art Escènic; més endavant Roda proposa una Escola de Pantomima, que es va haver de conformar amb un curset preparat per Carlota Soldevila, Albert Boadella i Anton Font.

Tot plegat anava en la direcció de portar l'ADB al camp professional i d'ampliar-ne la seva projecció social. Aquesta necessitat de professionalització va topar amb els elements més conservadors de l'ADB que preferien un conjunt amateur, ni que fos triat i de luxe. Frederic Roda havia d'alternar les múltiples responsabilitats a l'ADB amb la seva feina nutrícia com a assessor jurídic del Banc de Biscaia (1945-1975), però se li va negar una possibilitat real de plena dedicació a la Fundació, cosa que, de fet, faria inviable la professionalització de Roda com a home de teatre. Mentrestant, arribava el 1963 amb les dificultats d'estrenar el primer Brecht a Catalunya, *L'òpera de tres rals*, que després de mil i un entrebancs s'aconseguia presentar al Palau de la Música, però que de fet va suposar la dissolució de l'ADB per ordre governativa, com recordava Jordi Coca (AVUI, 17.02.03).

Hereus directes de l'ADB van ser, d'una banda, el Teatre Experimental Català (TEC), que va passar a ser la secció de teatre del Cercle de Sant Lluc, i el Grup Teatre Independent (GTI), amb Feliu Formosa, Ventura Pons, Francesc Nel·lo i Carlota Soldevila, entre d'altres.

Exhaurida l'ADB, Frederic Roda va exercir com a crític teatral de la revista *Destino* (1963-1968), una tasca que va marcar un important canvi de to en la crítica del país, dominada per plomes del règim com la de J.M. Junyent. El seu coneixement de la pràctica escènica, com a actor, director, gestor, etc., confereix a l'activitat crítica de Roda, continuada a *La Vanguardia* fins avui mateix, una dimensió de responsabilitat i de competència de criteri que fan esperar la seva publicació en volum.

Cal destacar també l'etapa com a subdirector de l'Institut del Teatre de Barcelona (1970-1980) durant el mandat d'Hermann Bonnín. Frederic Roda, profund coneixedor del moviment teatral del país, va donar entrada a la màxima institució docent en matèria teatral als elements més significatius del Teatre Independent. Va ser el que Roda anomena l'"assalt al Palau d'Hivern": l'Institut del Teatre, que durant anys va viure atrapat en tradicionalismes i convencionalismes empobridors, necessitava una autèntica renovació. Frederic Roda va ser, doncs, punta de llança per la modernització de l'escola, tant en l'ensenyament teatral com en la dansa, gràcies als seus contactes i a la seva interrompuda però intensa experiència escènica.

Seria difícil de resumir totes les iniciatives en què Roda ha participat com a docent, gestor, assessor, conseller, etc. Però sobretot ha estat un home de pau i de diàleg, i, com a tal, director de la Universitat Internacional de la Pau de Sant Cugat del Vallès (1985-1999). Per molts anys!

